

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XOR TO'GARAKLARINI TASHKIL ETISH

Abduhalilova Omatoy

*Andijon davlat pedagogika instituti Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti
Musika ta'limi 2-bosqich talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada umumta'lim maktablarida xor to'garaklarini tashkil etishning pedagogik va metodik asoslari yoritiladi. To'garak faoliyati o'quvchilarda musiqiy savodxonlik, nota o'qish, ritmik va melodik qobiliyatlarni rivojlantirish, shuningdek, jamoada ishlash va ijodiy tafakkurini shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada xor to'garaklarining samarali faoliyati uchun zarur shart-sharoitlar, darslar tartibi va ularning o'quv jarayonidagi o'rni ham ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *umumta'lim maktabi, xor to'garagi, musiqa tarbiyasi, pedagogik yondashuv, musiqiy savodxonlik.*

Аннотация: *В статье рассматриваются педагогические и методические основы организации хоровых кружков в общеобразовательных школах. Анализируется роль кружков в развитии музыкальной грамотности, навыков чтения нот, ритмических и мелодических способностей, а также в формировании командной работы и творческого мышления учащихся. Рассматриваются условия эффективной работы кружков, структура занятий и их место в учебном процессе.*

Ключевые слова: *общеобразовательная школа, хоровой кружок, музыкальное воспитание, педагогический подход, музыкальная грамотность.*

Annotation: *This article explores the pedagogical and methodological foundations of organizing choir clubs in general education schools. It analyzes the role of these clubs in developing students' musical literacy, note reading, rhythmic and melodic skills, as well as teamwork and creative thinking. The study also examines the necessary conditions for effective choir activities, the structure of lessons, and their role in the educational process.*

Keywords: *general education school, choir club, music education, pedagogical approach, musical literacy.*

Umumta'lim maktablarida musiqa ta'limining samaradorligini oshirish va o'quvchilarning estetik didini rivojlantirishda xor to'garaklari muhim o'rin tutadi. Xor to'garaklari nafaqat o'quvchilarning musiqiy savodxonligini oshirish, nota o'qish va kuylash ko'nikmalarini shakllantirish, balki ularni jamoada ishlash, mas'uliyat va ijodiy tafakkurga o'rgatish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Shu bois, xor to'garaklarini tashkil etishning pedagogik va metodik asoslarini o'rganish muhim ahamiyatga ega. Maktabdagi

xor faoliyati o‘quvchilarning yoshiga va musiqiy tayyorgarlik darajasiga moslashtirilgan bo‘lib, ular orqali nafaqat nazariy bilim, balki amaliy ko‘nikmalar ham shakllanadi. Bu jarayon o‘quvchilarda estetik tarbiya, madaniy qadriyatlarni hurmat qilish va milliy hamda jahon musiqiy merosini anglash kabi jihatlarni rivojlantiradi. Shu sababli, xor to‘garaklarining tizimli va samarali faoliyati maktabda musiqa ta’limi sifatini oshirishda muhim omil sifatida qaraladi.

Umumta’lim maktablarida xor to‘garaklarini tashkil etish musiqiy tarbiya jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Xor faoliyati o‘quvchilarda musiqiy savodxonlikni oshirish, nota o‘qish va kuylash ko‘nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, ritm va melodiyaning to‘g‘ri idrok etish, eshituv qobiliyatini mustahkamlashga xizmat qiladi. To‘garak mashg‘ulotlari haftalik reja asosida olib boriladi va ularning tarkibi yosh va tayyorgarlik darajasiga moslashtiriladi. Mashg‘ulotlarda xalq qo‘shiqlari, klassik va zamonaviy musiqiy asarlar uyg‘un tarzda tanlanadi, bu esa o‘quvchilarda madaniy did va estetik qarashlarni shakllantiradi. Xor rahbarining pedagogik malakasi va tajribasi to‘garakning samaradorligini belgilovchi asosiy omillardandir. Rahbar o‘quvchilarning ovoz qobiliyatini hisobga olgan holda guruhlarini shakllantiradi, mashg‘ulotlarni tizimli va bosqichma-bosqich murakkablik darajasiga mos ravishda olib boradi. Shu bilan birga, mashg‘ulotlar davomida nazariy bilimlar amaliy mashqlar bilan mustahkamlanadi, bu esa o‘quvchilarning musiqiy tafakkuri va ijodiy imkoniyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Xor to‘garaklari o‘quvchilarda jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini ham shakllantiradi. Har bir o‘quvchi o‘z ovozi bilan umumiy tovushga moslashadi, ritm va intonatsiya bo‘yicha bir-birini to‘ldiradi. Bu jarayon o‘quvchilarda mas’uliyat, hamkorlik va ijodiy erkinlikni uyg‘unlashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xor to‘garaklarining maktab ichidagi konsertlar, tanlovlar va boshqa madaniy tadbirlarda ishtiroki o‘quvchilarda sahna madaniyati, taqdimot ko‘nikmalari va musiqiy ishtiyoqni oshiradi.

Xor to‘garaklarini tashkil etish shuningdek, o‘quvchilarning ma’naviy va madaniy rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Ular orqali o‘quvchilar milliy va jahon madaniy merosi bilan tanishadi, milliy qadriyatlar va estetik didni rivojlantiradi. Shu bois, xor to‘garaklarining tizimli va sifatli faoliyati maktabdagi musiqa ta’limining samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning musiqiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Xor to‘garaklarining samarali faoliyati uchun pedagogik va texnik sharoitlarning yetarli bo‘lishi muhimdir. Mashg‘ulotlar zamonaviy cholg‘ular, piano yoki elektron klaviatura, ovoz yozish va tahrirlash vositalari bilan jihozlangan xonalarda olib borilganda, o‘quvchilarning ijodiy va amaliy imkoniyatlari kengayadi. Shuningdek, to‘garak rahbarlari muntazam ravishda malaka oshirish kurslari, seminarlar va metodik uchrashuvlarda ishtirok etib, o‘z pedagogik tajribalarini yangilab boradilar. Bu o‘quv

jarayonining sifatini oshirish, mashg‘ulotlarni qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi.

Xor faoliyati nafaqat maktab ichidagi ijodiy jarayon bilan cheklanmaydi. O‘quvchilar turli xalqaro va mahalliy tanlovlarda, konsertlarda ishtirok etish orqali sahna madaniyati, jamoaviy ishlash ko‘nikmalari va ijtimoiy mas’uliyatni rivojlantiradilar. Shu bilan birga, xor mashg‘ulotlari o‘quvchilarda vaqtni boshqarish, intizom va o‘z-o‘zini tashkil etish qobiliyatini shakllantirishga ham yordam beradi. Umumta’lim maktablarida xor to‘garaklari orqali musiqiy ta’limning nazariy va amaliy jihatlarini uyg‘unlashtirish imkoniyati mavjud. Bu jarayon bolalarda nafaqat ijodiy, balki kognitiv rivojlanishni ham rag‘batlantiradi. Masalan, ritm, intonatsiya va harmoniyani o‘rganish boshqa fanlar bilan integratsiyalashgan holda, matematika, til va psixologiya ko‘nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi. Shu tarzda xor to‘garaklari o‘quvchilarning keng qamrovli estetik va intellektual rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhim pedagogik vosita sifatida qaraladi.

Shu bilan birga, xor to‘garaklarini tashkil etishda o‘quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olish zarur. Ba’zi o‘quvchilar solo kuylashga, boshqalari esa jamoaviy ijrochilikka mos keladi. Pedagoglar o‘quvchilarning qobiliyatlarini aniqlab, ularni guruhlariga yoki ixtisoslashtirilgan yo‘nalishlarga yo‘naltirishi, shuningdek, rag‘batlantirish va motivatsiya tizimini yaratishi muhimdir. Bu o‘quvchilarning musiqiy salohiyatini to‘liq namoyon qilish va ularni musiqiy faoliyatga qiziqtirish imkonini beradi. Umumta’lim maktablarida xor to‘garaklarini tashkil etish musiqiy ta’limning samaradorligini oshirish, o‘quvchilarda musiqiy savodxonlik, nota o‘qish, ritm va melodik qobiliyatlarni rivojlantirish hamda jamoaviy ishlash va ijodiy tafakkurni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Xor to‘garaklarining tizimli va sifatli faoliyati nafaqat nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni mustahkamlashga, balki o‘quvchilarning estetik didi, madaniy qarashlari va milliy qadriyatlarni anglashiga ham xizmat qiladi. To‘garaklarning samaradorligi pedagogik malaka, darslarning bosqichma-bosqich tizimliliigi, texnik va moddiy jihozlanganlik, shuningdek, o‘quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olish bilan bog‘liq. Shu bilan birga, maktab ichidagi konsertlar, tanlovlar va xalqaro musiqiy tadbirlarda ishtirok o‘quvchilarda sahna madaniyati, mas’uliyat va motivatsiyani oshiradi. Xor to‘garaklarini tashkil etish jarayonida nazariy va amaliy jihatlar uyg‘unlashtirilsa, u maktabdagi musiqa ta’limining sifatini sezilarli darajada oshiradi va yosh avlodning musiqiy, ma’naviy hamda ijodiy rivojlanishini ta’minlaydi. Umuman olganda, umumta’lim maktablarida xor to‘garaklarini tizimli va samarali tashkil etish — musiqa ta’limining ajralmas qismi bo‘lib, o‘quvchilarning estetik, intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita sifatida qaraladi.

Xulosa qilib aytganda umumta’lim maktablarida xor to‘garaklarini tashkil etish o‘quvchilarning musiqiy savodxonligini oshirish, nota o‘qish va ijrochilik ko‘nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, jamoada ishlash va ijodiy tafakkurini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. To‘garak faoliyati nafaqat nazariy bilimlarni mustahkamlashga, balki amaliy mashg‘ulotlar orqali o‘quvchilarning estetik didini, madaniy qarashlarini va milliy qadriyatlarni anglashini ham ta’minlaydi. Xor to‘garaklarining samarali ishlashi pedagogik malaka, mashg‘ulotlarning tizimliliigi, texnik va moddiy jihozlanganlik, shuningdek, o‘quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olish bilan bog‘liq. Shu bilan birga, maktab ichidagi konsertlar, tanlovlar va musiqiy tadbirlarda ishtirok o‘quvchilarda sahna madaniyati, mas’uliyat va motivatsiyani oshiradi. Xor to‘garaklarini tizimli va sifatli tashkil etish maktabdagi musiqa ta’limining samaradorligini oshiradi va yosh avlodning musiqiy, ma’naviy hamda ijodiy rivojlanishini ta’minlaydigan muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. B.A.Farberman, R.G.Musina. “Oliy o‘quv yurtlarida o‘qitishning zamonaviy usullari”. T.,2002
2. R.Ishmuxammedov. “Innovatsion texnologiyalar yordamida ta’lim samaradorligini oshirish”. T., 2004
3. I. Ro‘ziyev . Xorshinoslik . Toshkent – 1989 yil .
4. Abdullaeva, M. Musiqa pedagogikasi va uning asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti, 2018.